

UHRI, KOSTAJA VAI HARHAINEN HULLU?

Tiina Mäntymäki
Vaasan yliopisto

Taustaa

- ▣ Naispuoliset murhaajat harvassa
- ▣ Uhri -> tekijä
- ▣ Henkilökohtaiset motiivit
- ▣ Miesten väkivalta synnyttää väkivaltaisia naisia
  - Lisbeth Salander (Stieg Larsson, Millennium-trilogia), Yvonne Ander (*Viides Nainen*, Henning Mankell), *Syntymämerkki* Håkan Nesser)

Aiempiä tutkimuksia

- ▣ Naispuolisia etsiviä
  - Munt, 1994; Tasker, 1998; Walton & Jones, 1999
    - ▣ Miehinen lajityyppi
      - Sukupuoli, emansipaatio, lajityypin muutos
- ▣ Naispuolinen toimintasankari
  - King & McCaughley, 2001; Inness, 2004; Schubart, 2007

Avainsanoja

- ▣ Agenssi (toimijuus)
  - ▣ Sosiaalisesti määritelty kyky toimia ja aikaansaada muutosta
    - vapaus, vapaa tahto, toiminta, luovuus, yksilöllisyys (Kaiser 2012: 30; Barker 2004: 4)
  - Myönteinen feminismiin näkökulmasta
- ▣ Väkivalta
  - ▣ Naisten väkivalta = tabu (mieheyden rakennuspalikka)
  - ▣ Ei positiivinen tapa rakentaa identiteettiä

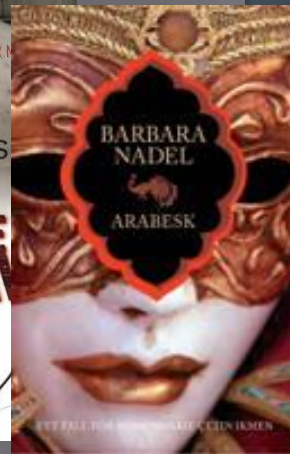
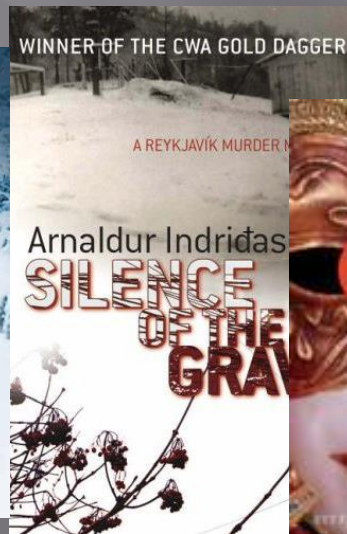
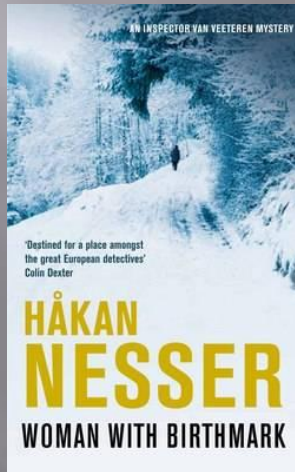
-> tärkeää tutkia: valta & sukupuoli

Aineiston konteksti

- ▣ WEIRD
  - Western, educated, industrial, rich, democratic (Tomaselli & Mboti 2013)
  - Länsimainen, koulutettu, teollistunut, rikas, demokraattinen

Aineisto

- ▣ Miesten ja naisten kirjoittamaa rikoskirjallisuutta
  - Pohjois-Amerikasta, Britanniaasta ja Pohjoismaista
  - Julkaistu post 1990

Narratiivit

- ▣ Keino järjestää todellisuutta
- ▣ Yksinkertainen määritelmä:
  - “a story or an ordered sequential account of events”
  - “tarina tai jatkumoksi järjestetty tapahtumien selostus (Chris Barker 2004: 131)
- ▣ Välitetään kerronnallisoin keinoin
- ▣ Rakentuu kielen avulla
  - kulttuuriset, ajalliset ja ideologiset rajoitukset
- ▣ Representaatiot
  - ideologiat, kulttuurisia käytäntöjä tuotetaan, jaetaan, uudelleen tuotetaan, analysoidaan representaation avulla/välityksellä

Murhaajien narratiivien rakentuminen

- ▣ Rikoskirjallisuus:
  - Genrekirjallisuutta
    - ▣ Formula: rikos – etsintäprosessi – loppu
  - Murhaajan näkökulmasta
    - ▣ motiivi – murha – rangaistus
      - Miksi naiset murhaavat?
      - Miten he murhaavat?
      - Mitkä ovat seuraukset? (murhaaja, yhteiskunta, rikoskirjallisuus)

Miksi tutkia naispuolisia murhaajia rikoskirjallisuudessa?

- ▣ Kertomuksia naiseudesta
  - Naiseuden rakentamista vastavirtaan
- ▣ Kertovat muuttuneista käsityksistä naiseudesta -
> oman aikamme tarinoita naisista ja väkivallasta

- ▣ Toimivat vallan kritiikkinä

1. Uhrit ja kostajat 1

1 A) Uhrista kostajaksi

- ▣ Miehisen väkivallan uhreja
- ▣ Metamorfoosi
  - Taustalla usein äiti
- ▣ Yhteiskuntakritiikki

Håkan Nesser, *Syntymämerkki* (1996)

Leena Lehtolainen, *Tappava Säde* (1999)

1. Uhrit ja kostajat 2

1 B) Harhaisia

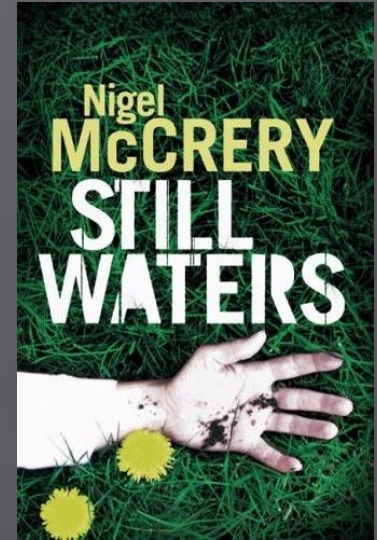
- ▣ Traumatisoituneita uhreja
- ▣ Pakonomaista torjutun toistoa
- ▣ Harhoja, hybristä ja hulluutta

Nigel McCreery *Myrkynkeittäjä* (2007)

Inger Frimansson *Rotanpyytäjä* (2009)

Minette Walters *Kuvanveistäjä* (1993)

Anna Jansson *Vaitelias jumala* (2000)

2. Murha perheessä

- ▣ Perheen koheesio rikkoutunut
  - Perhe: kuulumus ja valta
- ▣ Koheesion säilyttäminen/balanssin uudelleen saavuttaminen

Peter Spiegelman *Death's Little Helpers* (2000)

Sara Paretsky *Blacklist* (2003)

- ▣ Perheen hajoaminen

Barbara Nadel *Arabeski* (2001)

Sue Grafton *T niinkuin tappaja* (2007)

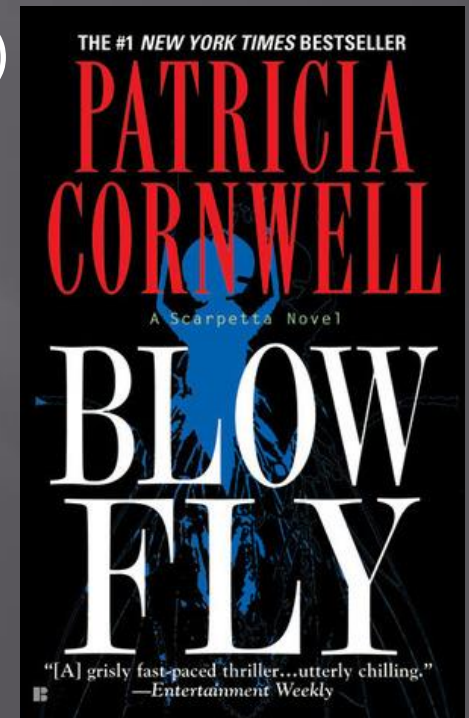
3. Omistautuneet rakastajat

- ▣ Sairaalloinen rakkaus
- ▣ Häiriytyneitä psykopaatteja
- ▣ Yksipuolinen rakkaus

Patricia Cornwell *Raatokärpänen* (2003)

Sue Grafton *F is for Fugitive* (1993)

Val McDermid *Trick of the Dark* (2010)

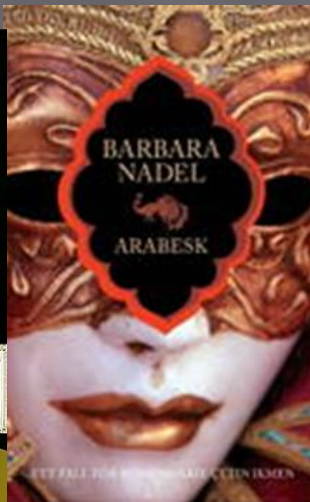
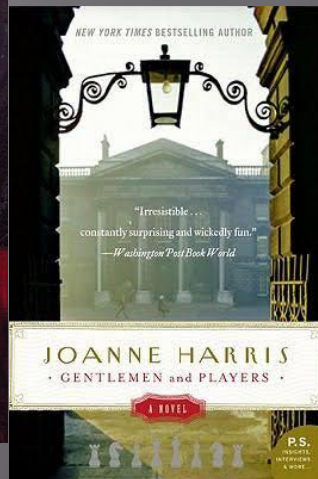
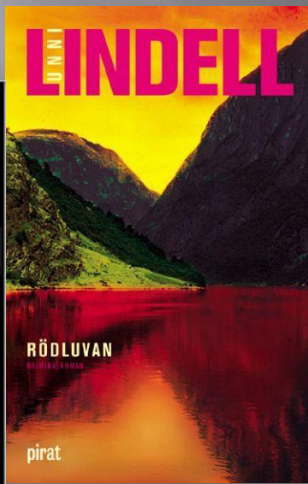
4. Tricksterhahmot

- ▣ Subversiivista toimintaa
  - Rajoja rikkovia kiusanhenkiä jotka kyseenalaistavat yhteiskunnan arvoja ja käytäntöjä
- ▣ Tekevät näkyväksi yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta
  - Luokka, sukupuoli, seksuaalisuus
- ▣ Fredrik Ekelund *Nina och sundet* (1999)
  - Seksuaalisuus ja (miehinen) halu
- ▣ Stieg Larsson Millennium-trilogia (2005–2007)
  - Päähenkilö super(anti)sankari
- ▣ Joanne Harris *Herrasmiehiä ja huijareita* (2005)
  - luokka, sukupuoli ja seksuaalisuus

Tarinan loppu

- ▣ Nainen joka murhaa:
  - Tekee itsemurhan - Jatkaa matkaa - Kuolee onnettomuudessa - Tuomitaan vankilaan

Uhrius – moraalinen oikeutus

Lopuksi

- ▣ Subversiivisia
  - Toistaa naiseutta vastavirtaan = murhaaja
  - Kyseenalaistaa patriarkaalisia ja pakottavia sosiaalisia rajoja ja instituutioita jotka ylläpitävät patriarkaalista valtaa
- ▣ Taantumuksellisia
  - Traumatisoitunut uhri
  - Yksityinen painottuu
  - Väkivalta usein reaktio miesten väkivaltaan
- ▣ Naisten väkivalta on 'sekundaarista väkivaltaa'

Kiitos!